

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 11. 9. 2014
COM(2014) 567 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNE MU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Správa o vykonávaní stratégie pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a
inovácií**

{SWD(2014) 276 final}

1. KONTEXT

Komisia prijala v septembri 2012 oznámenie s názvom Posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ v oblasti výskumu a inovácií: strategický prístup¹. Európsky parlament², Rada³, Európsky hospodársky a sociálny výbor⁴ a Výbor regiónov⁵ toto oznámenie privítali.

V oznámení sa zdôraznilo, že celosvetové výzvy si vyžadujú celosvetové reakcie a predstavujú podnety pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií. Zapájanie sa do medzinárodnej spolupráce je tiež dôležité z dôvodu prilákania talentov, prístupu k znalostiam a trhom, a následného zvýšenia konkurencieschopnosti EÚ.

Posilňovanie spolupráce EÚ s jej medzinárodnými partnermi je preto potrebné v záujme vybudovania kritického množstva, zhromažďovania poznatkov a stanovenia inovatívnych riešení. To si vyžaduje stratégiu, ktorá zahŕňa všetky rozmery medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií. Touto stratégiou by sa mala zintenzívniť spolupráca na bilaterálnej a regionálnej úrovni, ako aj prostredníctvom multilaterálnych fór a zároveň by sa mali vytvárať synergie s vonkajšími politikami EÚ a s členskými štátmi.

V oznámení sa preto zdôraznilo, že posilnenie a zameranie medzinárodnej spolupráce EÚ si vyžaduje prístup, ktorý plne zachytí celosvetový rozmer výskumu a inovácií vo všetkých jeho aspektoch. Toto je zakotvené v programe Horizont 2020 s jeho dôraznejším zameraním na medzinárodnú spoluprácu. Stratégia bola okrem toho nad rámec programu Horizont 2020 zameraná tiež na posilňovanie inovatívneho rozmeru medzinárodnej spolupráce, vypracovanie primeraných zásad a rámcových podmienok pre túto spoluprácu, posilňovanie zapájania sa do multilaterálnych iniciatív a zintenzívnenie synergií s vonkajšími⁶ politikami EÚ a činnosťami členských štátov.

Komisia sa zaviazala podávať správy o pokroku pri vykonávaní stratégie v roku 2014. Tento dokument predstavuje správu o súčasnom stave.

2. MEDZINÁRODNÝ ROZMER PROGRAMU HORIZONT 2020

Počas prvých dvoch rokov vykonávania stratégie bolo dôležitou oblasťou činnosti vypracovanie medzinárodného rozmeru programu Horizont 2020⁷ a programu Euratom⁸, a najmä ich prvých pracovných programov.

Právnymi predpismi týkajúcimi sa programu Horizont 2020⁹ sa podčiarkuje význam medzinárodnej spolupráce ako prierezovej priority. Aby sa mohlo programom Horizont 2020 prispieť k dosiahnutiu cieľov oznámenia z roku 2012, bol prijatý dvojaký prístup so zameraním na všeobecnú otvorenosť a cieľenú medzinárodnú spoluprácu.

V programe Horizont 2020¹⁰ sa môžu zúčastniť vďaka všeobecnej otvorenosti právnické osoby z celého sveta. Predstavuje významný nástroj na posilnenie medzinárodnej spolupráce

¹ COM(2012) 497.

² Komisárka Geoghegan-Quinnová predstavila 9. októbra 2012 oznámenie Výboru Európskeho parlamentu pre priemysel, výskum a energetiku (ITRE).

³ CSST/2013/10405.

⁴ CESE/20122081.

⁵ CDR/2012/2076.

⁶ Vrátane rozvojových a humanitárnych politík.

⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1291/2013 z 11. decembra 2013.

⁸ Nariadenie Rady (Euratom) č. 1314/2013 zo 16. decembra 2013.

⁹ Odkaz na program Horizont 2020 sa má chápať ako súčasne odkazujúci na program Euratom.

¹⁰ Možnosť podieľať sa neznamená nevyhnutne prijímanie finančných prostriedkov z rozpočtu programu Horizont 2020. Pravidlá týkajúce sa financovania účastníkov z tretích krajín sú uvedené v časti A

a dôležitý bude pre tie časti programu Horizont 2020, ktorých činnosť sa vykonáva najmä na základe prístupu „zdola nahor“, hoci sa nimi realizujú aj osobitné činnosti určené na rozvoj medzinárodného rozmeru.

Granty, ktoré poskytuje Európska rada pre výskum, sa vo zvýšenej miere uznávajú ako ocenenia za vedeckú excelentnosť. O grant môžu žiadať výskumníci z celého sveta za predpokladu, že svoj výskum budú realizovať v členskom štáte alebo pridruženej krajine.

Účasť v znalostných a inovačných spoločenstvách (ZIS) Európskeho inovačného a technologického inštitútu je otvorená pre právnické osoby z celého sveta. Tri súčasné ZIS v oblastiach zmeny klímy, udržateľnej energie a IKT spolupracujú so subjektmi z tretích krajín.

Výrazný medzinárodný rozmer majú elektronické infraštruktúry. Cieľom týchto činností je ďalej rozvíjať celosvetový dosah siete GÉANT a súvisiacich elektronických infraštruktúr v EÚ s cieľom poskytovať prístup k údajom a umožniť spoluprácu na diaľku medzi vedcami po celom svete.

Akciami Marie Skłodowskej-Curie (MSCA) sa počas programu Horizont 2020 umožní približne 15 000 výskumníkom z oblastí mimo Európy začať alebo realizovať svoju kariéru v Európe. Okrem toho sa nimi podporujú dočasné vysielanie výskumníkov z Európy na iné miesta vo svete. Predpokladá sa, že do roku 2020 sa na MSCA bude podieľať viac ako 3 500 mimoeurópskych organizácií.

Na doplnenie všeobecnej otvorenosti sú do programu Horizont 2020 zahrnuté ciele činnosti medzinárodnej spolupráce. V rámci týchto činností sa témy a partneri pre spoluprácu určujú vopred a týkajú sa oblastí, v rámci ktorých sa spoluprácou s medzinárodnými partnermi vytvárajú obojstranne prospešné podmienky.

Súčasťou prípravy prvých pracovných programov v rámci programu Horizont 2020 bolo určenie vhodných tém a partnerov pre ciele činnosti medzinárodnej spolupráce. Úplný zoznam tém v oblasti medzinárodnej spolupráce, ktoré sú zahrnuté do pracovných programov, je k dispozícii na portáli účastníkov¹¹. Približne 20 % všetkých tém v prvom pracovnom programe je označených ako témy relevantné pre medzinárodnú spoluprácu, čo je viac ako v záverečnom roku 7. rámcového programu (približne 12 %). Došlo však k posunu smerom k používaniu miernejších spôsobov povzbudzovania k medzinárodnej spolupráci s menším počtom koordinovaných výziev¹² a tém, pri ktorom je kritériom spôsobilosti účasť subjektov z tretích krajín. Medzinárodná spolupráca sa podporuje najmä zo všeobecného hľadiska.

Najdôležitejšia je skutočnosť, že existuje jasný trend smerujúci k vymedzeniu medzinárodnej spolupráce v rámci globálnych podmienok, a to nad rámec stimulovania priamej účasti výskumníkov z tretích krajín v podpísaných dohodách o grante, pričom presun nastáva smerom k stimulovaniu medzinárodnej spolupráce prostredníctvom prispievania k multilaterálnym iniciatívam.

prílohy o všeobecných podmienkach k pracovnému programu na obdobie rokov 2014 – 2015 v rámci programu Horizont 2020.

¹¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/index.html>.

¹² Koordinovaná výzva sa skladá z dvoch výziev vypísaných súbežne EÚ a partnerskou krajinou. V oboch výzvach sú vítané návrhy projektov, ktorými sa vyžaduje spolupráca so subjektmi z druhej strany. Ten istý návrh sa predkladá na oboch stranách. Každá strana podpíše zmluvu len s vlastnými účastníkmi a financovanie poskytne výhradne im.

Ako príklad spôsobu zavádzania tejto stratégie do praxe sa uvádza implementácia Galwayského vyhlásenia¹³ o začatí činností Transatlantického združenia pre výskum oceánov, na ktorom sa prostredníctvom výzvy Modrý rast zúčastnili USA a Kanada.

Oblasť výskumu jadrovej syntézy v rámci pracovného programu Euratom zahŕňa tiež veľmi silnú zložku medzinárodnej spolupráce, ktorá sa predovšetkým spája s európskym plánom v oblasti jadrovej syntézy a reprezentuje ju hlavný projekt ITER.

Horizontálne činnosti medzinárodnej spolupráce sa financujú prostredníctvom výzvy Európa ako globálny aktér: inkluzívne, inovatívne a reflektívne spoločnosti“. Predstavujú podporu pre medzinárodnú spoluprácu v programe Horizont 2020, zahŕňajú však aj činnosti nad rámec programu Horizont 2020, ako je podpora politického dialógu s medzinárodnými partnermi EÚ.

Spoločné výskumné centrum prispieva k medzinárodnej spolupráci prostredníctvom osobitných činností s hlavnými partnermi.

3. VYPRACOVANIE SPOLOČNÝCH ZÁSAD A RÁMCOVÝCH PODMIENOK PRE ZAPÁJANIE SA DO MEDZINÁRODNEJ SPOLUPRÁCE

Strategický prístup k medzinárodnej spolupráci si vyžaduje vypracovanie spoločných zásad a primeraných rámcových podmienok pre zapájanie sa do spolupráce. Je to potrebné na vytvorenie rovnakých podmienok na vzájomnú spoluprácu pre výskumníkov z celého sveta. Tieto zásady sa týkajú otázok, ako je zodpovedný výskum a inovácie, integrita výskumu, preskúmanie návrhov na základe partnerského hodnotenia, podpora úlohy žien vo vede a rodový aspekt vo výskume, kariéra vo výskume¹⁴, spravodlivé a rovnocenné zaobchádzanie s právami duševného vlastníctva, prístup k výskumným údajom a infraštruktúram a otvorený prístup.

Komisia na dosiahnutie tohto cieľa podporila činnosti Globálnej rady pre výskum (GRC)¹⁵, ktorá je dobrovoľnou, neformálnou organizáciou predsedov rád pre výskum. Účastníci na svojom zasadnutí v roku 2012 schválili ako hlavné úspechy v rámci tohto fóra vyhlásenie na vysokej úrovni k zásadám pre posudzovanie vedeckého prínosu a na zasadnutí v roku 2013 schválili vyhlásenie o otvorenom prístupe a integrite výskumu. Zo stretnutia v roku 2014 vzišlo vyhlásenie o spôsobe podpory budúcej generácie výskumníkov.

V kontexte politických dialógov s partnerskými krajinami a regiónmi sa čoraz väčšia pozornosť venuje riešeniu rámcových podmienok pre zapájanie sa do medzinárodnej spolupráce. K týmto podmienkam patria mechanizmy financovania pre spoluprácu v partnerských krajinách, spôsobilosť zahraničných spoločností zúčastňovať sa programov v oblasti výskumu a vývoja, systémy práv duševného vlastníctva, prístup k verejnému obstarávaniu a rizikovému kapitálu a predpisy týkajúce sa prístupu k údajom a vlastníctva údajov.

Identifikácia a odstránenie prekážok účasti subjektov z tretích krajín v programoch financovania EÚ je v tejto súvislosti dôležitým prvkom, keďže jedným z hlavných problémov, ktorým organizácie tretích krajín čelia, je zabezpečenie financovania na pokrytie svojej účasti. To sa týka predovšetkým tých krajín, ktoré nie sú automaticky spôsobilé získavať financovanie z rozpočtu programu Horizont 2020, kam patrí skupina krajín, do

¹³ <http://www.innovation.ca/sites/default/files/Rome2013/files/Canada-EU-US%20Galway%20Statement%20on%20Atlantic%20Research%20Cooperation%202013.pdf>.

¹⁴ Rada napríklad v súčasnosti rokuje o prepracovaní smernice 2005/71/ES o osobitnom postupe prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu.

¹⁵ <http://www.globalresearchcouncil.org/>.

ktorej v súčasnosti patrí aj Brazília, Čína, India, Mexiko a Rusko. Na tieto krajiny sa naliehalo, aby zriadili mechanizmy na financovanie účasti svojich výskumníkov v programe Horizont 2020.

Mexiko vytvorilo v záujme vyriešenia tohto významného problému doplnkový zodpovedajúci finančný mechanizmus¹⁶, ktorý poskytuje zdroj financovania pre mexických partnerov v úspešných projektoch v rámci programu Horizont 2020 a mohol by slúžiť ako vzor inšpirujúci podobné iniciatívy v ostatných partnerských krajinách. Ďalším príkladom je Nový Zéland, ktorý zaviedol mechanizmus spolufinancovania určený osobitne pre projekty týkajúce sa výmeny pracovníkov v oblasti výskumu a rozvoja, ktoré sú financované ako súčasť MSCA.

Prekážku v medzinárodnej spolupráci predstavujú problémy v udeľovaní a presadzovaní práv duševného vlastníctva. V tomto ohľade svedčí dialóg medzi EÚ a Brazíliou v oblasti práv duševného vlastníctva o zlepšeniach v ochrane práv duševného vlastníctva v Brazílii. V prípade USA sa rámcové podmienky pre inovácie riešia diskusiami v Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP). Rámcové podmienky pre spoluprácu s Indiou sú celkovo uspokojujúce, potrebné je ale posilniť jej režim patentov. Významný pokrok sa dosiahol v Južnej Afrike na základe niekoľkých príslušných súborov právnych predpisov, ktoré sa dotýkajú práv duševného vlastníctva.

Európski výskumníci, ktorí sa chcú zúčastňovať na programoch v partnerských krajinách, čelia niekoľkým problémom, najmä obmedzenému počtu výziev na predkladanie návrhov, ktoré sú otvorené pre európsku účasť. Prístup k informáciám, jazykové bariéry, ako aj finančné, administratívne a logistické postupy často *de facto* znižujú počet príležitostí na účinnú spoluprácu.

Rozhodujúcu úlohu môžu tiež zohrávať národné kontaktné miesta zriadené v partnerských krajinách, a to najmä prostredníctvom koordinovaných opatrení medzinárodnej siete národných kontaktných miest. Dokážu prispieť k zvyšovaniu zviditeľnenia programu Horizont 2020 a získavaniu spätnej väzby o medzinárodných činnostiach výskumných inštitúcií v partnerských krajinách.

4. SPOLUPRÁCA S MEDZINÁRODNÝMI ORGANIZÁCIAMI A MULTILATERÁLNymi INICIATÍVAMI

V prípade celosvetových výziev v rozhodujúcich oblastiach sa medzinárodná spolupráca lepšie vykonáva prostredníctvom zvýšeného zapájania medzinárodných organizácií a multilaterálnych iniciatív. Komisia preto tiež posilnila podporu pre multilaterálne iniciatívy v oblasti výskumu a inovácií, čo sa odráža aj v prvých pracovných programoch v rámci programu Horizont 2020.

K najväčším environmentálnym, sociálnym a hospodárskym výzvam 21. storočia, ktoré si vyžadujú multilaterálne úsilie v oblasti výskumu, v ktorom Európa zohrávala a stále zohráva významnú úlohu, nepochybne patria zmena klímy, nedostatok zdrojov a strata biodiverzity. V tomto smere predstavuje výzva v rámci programu Horizont 2020 „Opatrenia v oblasti klímy, životné prostredie, efektívne využívanie zdrojov a surovín“ podporu pre činnosť Belmontského fóra¹⁷, neformálnej skupiny svetových poskytovateľov finančných prostriedkov (vrátane Komisie) na vysokej úrovni pre výskum v oblasti celosvetovej zmeny životného prostredia, ktorá koordinuje financovanie spoločného výskumu. V Belmontskom fóre sa zároveň podporuje zriadenie medzinárodného programu v oblasti globálnej

¹⁶ <http://www.conacyt.mx/index.php/el-conacyt/convocatorias-y-resultados-conacyt/convocatoria-conacyt-horizon2020>.

¹⁷ <http://igfagcr.org>.

udržateľnosti „Zem v budúcnosti“, ktorý integruje a posilňuje súčasné medzinárodné programy¹⁸. Komisia je tiež zastúpená v predsedníctve Skupiny pre pozorovanie Zeme (GEO)¹⁹, dobrovoľného partnerstva vlád a medzinárodných organizácií, ktoré koordinuje snahy o vybudovanie Globálneho systému systémov pozorovania Zeme (GEOSS). Zároveň sa poskytuje podpora pre Medzivládny panel o zmene klímy (IPCC)²⁰, ktorý je hlavným medzinárodným orgánom pre hodnotenie zmeny klímy a vedeckým orgánom, ktorý pôsobí pod záštitou Spojených národov.

Cieľom výzvy v oblasti zdravotníctva je aktívna podpora pri vykonávaní GLOPID-R, iniciatívy pre globálnu spoluprácu v oblasti výskumu pre pripravenosť na infekčné choroby,²¹. Predmetom podpory sú tiež podobné iniciatívy, ako je Medzinárodné konzorcium pre výskum zriedkavých ochorení²² a Svetová aliancia pre chronické ochorenia²³.

Ďalšiu oblasť, v ktorej je Európa aktívna na multilaterálnej úrovni, predstavujú elektronické infraštruktúry, napríklad v kontexte siete GÉANT alebo Aliancie výskumných údajov²⁴.

Pokiaľ ide o ostatné multilaterálne fóra, Komisia bola na čele procesu, ktorým sa obnovil finančný rámec Programu bádania na hraniciach ľudského poznania²⁵. Aktívnu úlohu zohrávala aj v aktualizácii európskej stratégie pre fyziku častíc²⁶ pod vedením organizácie CERN. Posilnilo sa partnerstvo medzi Komisiou a skupinou EIROforum²⁷. Komisia zohrávala aktívnu úlohu aj pri rozvoji strategického plánu EUREKA 2020.

Pri riešení nanobepečnosti sa ako najlepší postup osvedčil multilaterálny prístup. V projekte Nanoreg, ktorý bol vypracovaný v súvislosti s pracovnou skupinou OECD pre vyrábané nanomateriály, sa využíva multilaterálne financovanie z prostriedkov 7. rámcového programu (10 miliónov EUR), členských štátov (30 miliónov EUR) a odvetvia (10 miliónov EUR).

Komisia je aktívnym účastníkom v rôznych orgánoch OECD, ktoré sa zaoberajú politikou v oblasti výskumu a inovácií, ako aj energetickými otázkami, a to najmä v Globálnom vedeckom fóre (GSF), Výbore pre politiku v oblasti vedy a technológie (CSTP), Pracovnej skupine pre politiku v oblasti technológie a inovácií (TIP), vo výboroch v rámci Agentúry pre jadrovú energiu (NEA) a Medzinárodnej energetickej agentúry (IEA). EÚ zohráva hlavnú úlohu v kontexte medzinárodnej organizácie ITER a v Medzinárodnom fóre Generácia IV.

Komisia zastupovala EÚ na stretnutí ministrov pre oblasť vedy v rámci G8, ktoré sa konalo 12. júna 2013 v Londýne, kde bola schválená prebiehajúca činnosť skupiny vysokých úradníkov týkajúca sa celosvetových výskumných infraštruktúr, spolu s dôležitými uzneseniami o celosvetových výzvach a otvorených vedeckých údajoch.

Na summite Rio+20 bola prednesená výzva na prípravu rozvojového programu po roku 2015, ktorého jadrom je udržateľný rozvoj. Bude sem patriť vypracovanie súboru univerzálne platných cieľov udržateľného rozvoja, ktoré budú zároveň vychádzať z prehľadu o pokroku pri dosahovaní miléniových rozvojových cieľov.

¹⁸ Vrátane WCRP (výskumný program v oblasti svetovej klímy), IGBP (medzinárodný program v oblasti geosféry a biosféry), DIVERSITAS (medzinárodný program vedeckého výskumu v oblasti biodiverzity) a IHDP (medzinárodný program v oblasti ľudského rozmeru).

¹⁹ Členmi GEO je 89 krajín a Komisia (<http://www.earthobservations.org>).

²⁰ <http://www.ipcc.ch>.

²¹ <http://glopidr.globe-network.org/>.

²² <http://www.irdirc.org>.

²³ <http://www.gacd.org>.

²⁴ <https://rd-alliance.org/>.

²⁵ <http://www.hfsp.org>.

²⁶ <http://council.web.cern.ch/council/en/EuropeanStrategy/ESParticlePhysics.html>.

²⁷ <http://www.eiroforum.org>.

5. KOMUNIKÁCIA

Podmienkou úspešného vykonania oznámenia z roku 2012 je práca na zaistení celosvetového povedomia silných stránok EÚ a jej úlohy v medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií. Na tento účel vypracovala Komisia komunikačnú stratégiu, ktorá je starostlivo zameraná na všetky zainteresované strany, tak medzinárodne v partnerských krajinách a multilaterálnych fórach, ako aj v rámci členských štátov.

V rámci toho Komisia spustila komunikačnú kampaň, ktorej hlavným odkazom je „Horizont 2020 – Otvorený svet“. Komunikačná stratégia zahŕňa okrem zamerania na program Horizont 2020 aj prvky, ktorých cieľom je väčšie zviditeľnenie politiky EÚ v oblasti výskumu a inovácií a úlohy medzinárodnej spolupráce v jej rámci, ako aj zvýšenie profilu EÚ ako centra excelentnosti a znalostí.

Pre propagáciu programu Horizont 2020 je veľmi dôležitá úloha národných kontaktných miest, a to tak v EÚ, ako aj v partnerských krajinách. Podobne zohráva veľmi aktívnu úlohu sieť poradcov Komisie pre oblasť výskumu a inovácií a personál v delegáciách EÚ, ktorý sa zaoberá výskumom a inováciami, a to nielen pri propagácii programu Horizont 2020, ale aj pri nadväzovaní kontaktov s vedeckými poradcami členských štátov, miestnymi a regionálnymi samosprávami a inými aktérmi. Všetky delegácie EÚ boli zároveň mobilizované s cieľom pomôcť pri zapájaní výskumných organizácií. Napokon bilaterálne projekty s partnerskými krajinami zohrávajú významnú úlohu pri zvyšovaní povedomia o možnostiach účasti v programe Horizont 2020.

Významným nástrojom na vykonávanie komunikačnej stratégie je vedecká diplomacia. To sa dosahuje napríklad využitím príležitostí, ktoré poskytujú stretnutia na vysokej úrovni, pre zvýšenie informovanosti o medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu ako základného prvku vonkajších politík a pre propagáciu programu Horizont 2020.

Na podporu vykonávania tejto komunikačnej stratégie sprístupnila Komisia rozsiahle materiály vrátane pohľadníc, letákov, power-pointových prezentácií, informačného bulletinu Aktuality v oblasti medzinárodného výskumu, webových lokalít venovaných medzinárodnej spolupráci a videa s vysvetlením medzinárodného rozmeru programu Horizont 2020 a významu medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a inovácií. Niektoré z týchto materiálov sú k dispozícii v jazykoch partnerských krajín, ako je ruština a čínština. Zároveň sa posilnila prítomnosť v rámci sociálnych médií.

6. POSILŇOVANIE SYNERGIÍ S VONKAJŠÍMI POLITIKAMI EÚ A ČINNOSŤAMI ČLENSKÝCH ŠTÁTOV

Celosvetový prístup k medzinárodnej spolupráci v oblasti výskumu a inovácií prináša so sebou tiež posilňovanie synergií s ostatnými politikami so silným celosvetovým rozmerom, a predovšetkým s vonkajšími politikami EÚ vrátane rozvoja, a s činnosťami členských štátov.

Medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií je možné prostredníctvom vedeckej diplomacie použiť ako nástroj mäkkej moci a ako mechanizmus na zlepšenie vzťahov s hlavnými krajinami a regiónmi. Rovnako tak dobré medzinárodné vzťahy uľahčujú účinnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií. Vedecká diplomacia môže predstavovať podporu pre snahy EÚ v krízovom riadení a budovaní mieru. Výskumné infraštruktúry, ako je synchrotrónové zariadenie SESAME²⁸ a projekty týkajúce sa problematiky, ako je vplyv

²⁸

<http://www.sesame.org.jo/sesame/>.

zmeny klímy a dôsledky pre ľudskú bezpečnosť²⁹, môžu napríklad uľahčiť dialóg medzi výskumníkmi a zainteresovanými stranami na Blízkom východe.

Strategický význam medzinárodnej spolupráce na najvyššej úrovni podčiarkuje skutočnosť, že výskum a inovácie predstavujú v čoraz väčšej miere súčasť všeobecného politického dialógu s medzinárodnými partnermi EÚ, čo sa premietá v záveroch nedávaných samitov (Brazília, Čína, Japonsko, USA a Afrika) a iných stretnutí na vysokej úrovni (napríklad Kanada a Nový Zéland) v roku 2013 a 2014.

Politiky v oblasti výskumu a inovácií a v oblasti obchodu sú úzko prepojené. Príležitosťou na zlepšenie rámcových podmienok pre spoluprácu v oblasti inovácií sú rokovania o dohodách o voľnom obchode, ako je Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) medzi EÚ a USA.

Politiky v oblasti výskumu a inovácií môžu mať pozitívny vplyv na politiky EÚ v oblasti rozvojovej spolupráce. V oznámení „Zvyšovanie vplyvu rozvojovej politiky EÚ: program na dosiahnutie zmeny“³⁰ sa vyzýva k rozvojovej politike zameranej na zavádzanie politík v oblasti inovácií s cieľom umožniť rozvojovým krajinám využiť príležitosti, ktoré ponúkajú celosvetovo integrované trhy.

Inovácie predstavujú tiež rozmer, ktorý je relevantný pre humanitárnu politiku EÚ. V oznámení „Prístup EÚ k odolnosti – Poučenie z kríz v oblasti potravinovej bezpečnosti“³¹ sa vyzýva k propagácii inovatívnych prístupov k riadeniu rizík.

Synergie s nástrojmi vonkajších politík sa zosilnili tým, že sa nimi podľa potreby podporovalo zvýšenie kapacít v oblasti výskumu a inovácií. V rámci nástroja financovania rozvojovej spolupráce na obdobie rokov 2007 – 2013 sa napríklad pridělila suma 30 miliónov EUR pre program inovácií určených na znižovanie chudoby v Južnej Afrike. Programom výskumných grantov Africkej únie sa podporuje vykonávanie politiky Africkej únie v oblasti vedy a technológií. Suma 35 miliónov EUR bola vyčlenená v rámci 11. Európskeho rozvojového fondu (ERF) na „znalosti určené pre rozvoj“. Do nástroja európskej susedskej politiky (obdobie rokov 2007 – 2013) bol začlenený regionálny program East-Invest, zahŕňajúci šesť krajín z Východného partnerstva, ako aj bilaterálne programy týkajúce sa budovania kapacít v južnom susedstve. Krajiny zapojené do procesu rozširovania sa zapájajú do opatrení v oblasti výskumu a inovácií v rámci stratégie pre podunajskú oblasť, ako aj stratégie EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora. Osobitná pozornosť sa v rámci nástroja predvstupovej pomoci venuje posilňovaniu ich výskumnej kapacity.

Pozornosť sa tiež venovala dosiahnutiu užšej koordinácie medzi činnosťami členských štátov a pridružených krajín a činnosťami EÚ. To sa vykonávalo najmä prostredníctvom strategického fóra pre medzinárodnú vedecko-technickú spoluprácu (SFIC)³². Fórum SFIC pracovalo na dosiahnutí svojich cieľov poskytovaním strategických odporúčaní o vypracovaní a vykonávaní novej stratégie pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií. Zároveň sa vo fóre SFIC pripravili usmernenia pre zvýšenie svojho príspevku k samitom a bilaterálnym regionálnym dialógom a zriadila sa pracovná skupina určená na diskusiu o spoločných zásadách. Vytvorili sa spoločné iniciatívy s hlavnými partnermi, ako sú India, Brazília, Čína a USA. SFIC prispel k strategickému plánovaniu priorít pre budúcu spoluprácu, a to najmä prostredníctvom špecializovaného seminára, ktorý sa konal 26. marca 2014³³.

²⁹ <http://www.cliwasec.eu>.

³⁰ COM(2011) 637.

³¹ COM(2012) 586.

³² <http://www.consilium.europa.eu/policies/era/sfic?lang=sk>.

³³ ERAC-SFIC 1359/14.

Ďalším rozmerom spolupráce s členskými štátmi a pridruženými krajinami je ich spájanie síl v záujme navrhovania a vykonávania spoločných činností. Článok 185 sa použil ako nástroj na založenie Partnerstva európskych a rozvojových krajín v oblasti klinického skúšania³⁴ a pracuje sa na obnove spolupráce v oblasti euro-stredozemského výskumu a inovácií. Komisia tiež skúma posilňovanie medzinárodnej spolupráce prostredníctvom iniciatív v oblasti spoločnej tvorby programov, ako je iniciatíva pre spoločnú tvorbu programov v oblasti vody pre Indiu.

7. PRIORITY PRE BUDÚCU SPOLUPRÁCU

7.1. Strategické plánovanie

Ústredným prvkom oznámenia z roku 2012 bolo vypracovanie strategického plánu priorít pre budúcu spoluprácu. Jeho účelom je umožniť skoršiu identifikáciu iniciatív spolupráce s príslušným rozsahom a zameraním a ich začlenenie do pracovných programov v rámci programu Horizont 2020.

Od prijatia oznámenia došlo k výraznému pokroku v identifikácii spoločne odsúhlasených priorít pre spoluprácu s partnerskými krajinami a regiónmi. Hlavným zdrojom inšpirácie tohto plánovania boli dialógy s partnermi EÚ a v tejto súvislosti sa priority určili v súlade so zásadami spoločného záujmu, vzájomného prínosu, optimálneho rozsahu a zamerania, partnerstva a synergie. Ďalšie informácie o tomto procese sa uvádzajú v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie.

7.2. Bilaterálna spolupráca

V plánoch pre medzinárodnú spoluprácu s Brazíliou, Kanadou, Čínou, Kóreou, Japonskom, Indiou, Ruskom, Južnou Afrikou a USA, ktoré sú uvedené v sprievodnom pracovnom dokumente útvarov Komisie, je možné nájsť príklady toho, ako boli stanovené priority s partnerskými krajinami.

Pokrok nastal aj v stanovovaní priorít pre iné krajiny. Spolupráca s Austráliou bude zameraná na energetiku, efektívne využívanie zdrojov a surovín, zdravie, potravinovú bezpečnosť a výskumné infraštruktúry.

Oblasti priorít pre budúcu spoluprácu zahŕňajú v prípade Mexika energetiku, predovšetkým výskum geotermálnej energie, zdravie a IKT.

Pokiaľ ide o Nový Zéland, k prioritám pre budúcu spoluprácu patrí zdravie a potravinová bezpečnosť.

Spolupráca sa v prípade Ukrajiny zameria na IKT, suroviny a technológie spracovania, biotechnológiu a dopravu.

Bezproblémový bol aj pokrok v súvislosti s pridružením krajín k programu Horizont 2020. Pridružené krajiny sa zúčastňujú na programe Horizont 2020 na rovnakej úrovni ako členské štáty. Pridruženie je ukončené k dnešnému dňu v prípade týchto krajín: Nórsko, Island, Albánsko, Bosna a Hercegovina, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Srbsko, Turecko, Izrael a Moldavsko.

7.3. Regionálna spolupráca

Pre celosvetový prístup k medzinárodnej spolupráci je tiež dôležitá spolupráca v oblasti výskumu medzi EÚ a istými regiónmi. Dôraz sa kladie na tie regióny, s ktorými sú zavedené politické dialógy. Regionálna spolupráca vychádza aj z potreby riešiť problémy, ktoré nie je

³⁴

<http://www.edctp.org>.

možné vyriešiť bilaterálne, ako sú choroby typu malária, HIV a tuberkulóza, alebo výzvy súvisiace so životným prostredím, udržateľným využívaním zdrojov a zmenou klímy. Regionálnou spoluprácou sa tiež umožňuje optimálne využívanie výskumných infraštruktúr, ako je Africko-európska platforma pre rádioastronómiu³⁵ a uľahčenie prístupu k znalostiam dostupným v regióne.

V plánoch pre stredomorský región a pre región Východného partnerstva je možné nájsť príklady stanovenia priorít v regionálnom kontexte.

Pokiaľ ide o Afriku, súčasné oblasti spolupráce predstavujú: výskum v oblasti zdravia prostredníctvom Partnerstva európskych a rozvojových krajín v oblasti klinického skúšania (EDCTP 2), Globálne pozorovanie Zeme a IKT, pričom do budúcnosti boli v rámci politického dialógu na vysokej úrovni medzi EÚ a Afrikou identifikované ako priority bezpečnosť potravín a výživy a udržateľné poľnohospodárstvo.

V rámci Spoločenstva štátov Latinskej Ameriky a Karibiku (CELAC) patria k prioritám pre budúcu spoluprácu biohospodárstvo, energia z obnoviteľných zdrojov, IKT, zdravie a biodiverzita a zmena klímy, ako aj kariéry výskumníkov.

Spolupráca s krajinami Perzského zálivu bude zameraná na energetickú bezpečnosť, životné prostredie (vrátane vody a klímy), zdravie a IKT.

Priority pre budúcu spoluprácu v rámci združenia ASEAN predstavujú potraviny, poľnohospodárstvo a biotechnológie, a najmä akvakultúra, zdravie, IKT a energia z obnoviteľných zdrojov.

8. ZÁVER

Napriek pokroku dosiahnutému pri vykonávaní stratégie pre medzinárodnú spoluprácu v oblasti výskumu a inovácií, ktorá sa začala uplatňovať v roku 2012, je z vyššie uvedeného zrejmé, že toto je len začiatkový bod a musí sa vykonať ďalšia činnosť.

Medzinárodný rozmer programu Horizont 2020 a jeho pracovné programy je potrebné ďalej posilňovať, a to prostredníctvom lepšej integrácie medzinárodnej spolupráce do tvorby strategických programov v rámci programu Horizont 2020 a rozvoja pracovných programov. Pri tomto je potrebné vychádzať z priorít pre budúcu medzinárodnú spoluprácu, ktoré boli stanovené prostredníctvom strategického plánovania.

Okrem toho treba pokračovať vo vypracúvaní spoločných zásad a rámcových podmienok a odstraňovaní prekážok v spolupráci, keďže toto je dôležité na posilnenie úrovne a kvality činnosti v oblasti medzinárodnej spolupráce.

Monitorovanie vplyvu stratégie prostredníctvom kvantitatívnych ukazovateľov si tiež vyžaduje ďalšiu prácu. Podľa oznámenia z roku 2012 si to bude vyžadovať monitorovanie celkového celosvetového rozmeru činností v oblasti medzinárodnej spolupráce s cieľom prekročiť rámec jednoduchých opatrení priamej účasti subjektov z tretích krajín v podpísaných grantových dohodách v rámci programu Horizont 2020. Vzhľadom na skutočnosť, že program Horizont 2020 sa začal len 1. januára 2014, v tomto štádiu by bolo predčasné podávať správu o tejto činnosti.

Komunikačná stratégia v oblasti medzinárodnej spolupráce sa bude naďalej zdokonaľovať a vykonávať, keďže ide o dôležitý prvok na vytváranie povedomia a propagovanie programu Horizont 2020 ako programu, ktorý je otvorený svetú. Komisia sa bude zároveň naďalej

³⁵

<http://www.aerap.org>.

zameriavať na vedeckú diplomáciu a usilovať sa o posilnenie synergií s vonkajšími politikami EÚ a s členskými štátmi.

Pokrok dosiahnutý pri vykonávaní stratégie sa konkrétnejšie využije na ďalšie posilňovanie prístupu, ktorým zohľadňuje celosvetový rozmer medzinárodnej spolupráce v oblasti výskumu a rozvoja, s cieľom riešiť celosvetové výzvy a dosiahnuť výsledky s väčším vplyvom.